

על הסכנה הקטארית ורצועת עזה

עו"ד אברהם שלי"ן

מזרחן, BA מאוניברסיטת McGill, MA מאוניברסיטת בר אילן

25.01.2024

תקציר מנהלים

מסגרת הדיונים על עתיד רצועת עזה, נשמעו הצעות להעניק לקטאר תפקיד מרכזי בשיקום הרצועה, באופן בלעדי או כחלק מקואליציה של מדינות ערביות.¹ אם רצועת עזה תהיה נתונה להשפעה קטארית ירע הדבר את מצבה האסטרטגי של ישראל ויגביל באופן משמעותי את מרחב הפעולה שלה נגד האויב העזתי. על מנת לפרט, להעמיק ולהבהיר טענה זו, בנייר זה ייסקרו ההיבטים השונים של עוצמתה, יחסיה, וכוונותיה של קטאר.

כדי להבין את קטאר צריך לחשוב עליה לא כעל מדינה מערבית רגילה אלא כמשפחה בעלת עוצמה מדינתית. משפחה אל-ת'אני שולטת בקטאר, מדינה קטנה שמספר תושביה עומד על כ-2.6 מיליון, שרק 11.6% מהם בעלי אזרחות קטארית. זוהי מדינה עשירה מאוד, שחולקת עם איראן את מאגר הגז מהגדולים בעולם המספק כשליש מהגז הנוזלי בשוק העולמי.

קטאר ממצבת את עצמה כשחקן ורסטילי, ותשתף פעולה עם כל גורם על מנת לשרת את האינטרסים שלה. מבחינת קטאר, סעודיה מהווה את אחד האתגרים המרכזיים בפן הכלכלי ובאזורי ההשפעה, ומתוך אספקלריה זו יש להתייחס להידוק הקשרים הקטאריים עם איראן, טורקיה וציר האחים המוסלמים. מצד שני, היא מבטחת את עצמה באמצעות שיתוף פעולה עם ארה"ב ונוכחות צבאית אמריקאית מסיבית בשטחה, וממנה יצאו כוחות ארה"ב לרבות מפעולותיהם באפגניסטן ועיראק.

בצל עוצמתה הכלכלית יצרה קטאר רשת השפעה בינלאומית. היא ספקית אנרגיה מרכזית; כלי התקשורת המוביל בעולם הערבי, "אל-ג'זירה", נמצא בשליטתה, והיא תורמת סכומים גבוהים מאוד לאוניברסיטאות המובילות בעולם ומשפיעה על הלך הרוח בהן. קטאר, כך נחשף לאחרונה, שיחדה בסכומי כסף גבוהים פוליטיקאים ודמויות ציבוריות ברחבי העולם. כמו כן, קטאר רוכשת נשק וטכנולוגיה ברחבי המערב והיא פטרון חמאס ואף מארחת את בכיריו. למעשה, קטאר מארחת ומסייעת לאסלאמיסטים רדיקליים מזה עשורים, מטפחת אנטישמיות ממסדית וכן מפיצה את משנתו של שייח' יוסוף אל-קארדאווי ברחבי העולם הערבי.

1 ראה: ד"ר מורן זגה, אריאל אדמוני ומריאן בשאראת, "מדיניות ישראל כלפי קטאר לאחר השבעה באוקטובר", מיתווים וקרן ברל כצנלסון, נובמבר 2023 [כאן]

Jason Pack, "The Road to Middle East Peace Runs Through Doha", Foreign Policy, 7 Nov 2023. [here]; Hussein Ibish, "Qatar May Hold the Key to Hamas' – and Gaza's – Future", The Arab Gulf States in Institute in Washington. 18 December 2023 [here]

לאור זאת צריך לשרטט כיצד תיראה המציאות הריאל-פוליטית של דומיננטיות קטארית ברצועת עזה:

א. התוצאה של טבח 7 באוקטובר תהיה הישג אסטרטגי לחמאס, וביום שאחרי הוא יזכה להתעצמות בדמות חסות מדינתית.

ב. ישראל עלולה למצוא עצמה עומדת מול עוצמה מדינתית בכל חיכוך, בלתי נמנע, ברצועת עזה. ניתן לראות מצב זה בזעיר אנפין ביחסי ירדן והר הבית. דומיננטיות פורמלית של מדינה כה עוצמתית בשטח טריטוריאלי מובחן, תוביל לאתגרים משמעותיים ולצמצום מרחב הפעולה של ישראל. במילים פשוטות, בטרם כל פעולה צבאית או אפילו לחץ כלכלי על הרצועה, ישראל תצטרך לשקול ולאמוד כיצד תגיב קטאר, על עוצמתה וזרועותיה, וכן כיצד יגיבו יתר המדינות לאור חששן מתרעומת קטארית.

ג. כל חיכוך מול רצועת עזה יוביל ללחצים בינלאומיים לאור חשיבותה של קטאר בשוק האנרגיה. קטאר מספקת כשליש מהגז הטבעי הנוזלי (LNG) העולמי והיא צפויה לספק כ-40% עד 2029. חשיבות הגז הקטארי גברה על ניסיונות מצד סעודיה, האמירויות, בחרין ומצרים למנוע מחברות בינלאומיות לעשות עסקים עם קטאר בתקופת המצור (2017-2020). קטאר ניצלה את המצור לפתח את עצמאותה, ועזבה את ארגון אופ"ק. המלחמה באוקראינה והסנקציות נגד רוסיה חיזקו את חשיבות הגז הקטארי, והייצוא שלו לאירופה גדל² – קטאר מספקת כ-10% מייבוא ה-LNG לאיחוד האירופי.³ קטאר כבר הראתה כיצד היא משתמשת בגז כמנוף לחץ – לאחר שהאיחוד האירופי החל לחקור חשד למתן שוחד קטארי לחברי פרלמנט אירופים, התריעה האמירות שהחקירה עלולה לשבש את אספקת הגז.

ד. החשיבות שבהצבת כוחות אמריקאיים על אדמת קטאר עלולה להוביל ללחצים על ישראל להימנע מכל חיכוך עימה. ישראל אף עלולה להימנע מחיכוך מעין זה באופן וולונטרי בזמן פעילות צבאית אמריקאית במזרח התיכון.

ה. דומיננטיות קטארית ברצועת עזה עלולה להעצים את המעורבות הטורקית באזור, בהיותם האידיאולוגית והאסטרטגית בין המדינות.

ו. גורמים שונים ברצועה יזכו לחסינות דה-פקטו מפני תקיפות או מעצרים מצד ישראל לאור היותם נציגים קטאריים.

מיותר לציין שעל ישראל להנחית מפלה אסטרטגית על העזתים. אינדיקציה להצלחה תהיה כשעזה כבר לא תהווה איום על ישראל וכשלמדינת ישראל תהיה יד חופשית לפעול בה לצורכי ביטחון. דומיננטיות קטארית בעזה תכפה מגבלות על ישראל ותצמצם את מרחב הפעולה הישראלי ברצועה. קטאר, יחד עם מנהיגיו המדיניים של חמאס בדוחה, עלולה להעלות לשלטון בעזה גורמים איתם עבדה בעבר, כלומר, גורמים המזוהים עם חמאס. קטאר נוקטת בקו אנטי-ישראלי (ואף אנטישמי) באופן מובהק גם לאחר טבח 7 באוקטובר, ואין להעניק לה פרס בדמות ישות מדינתית על גבול ישראל. אם קטאר תהפוך למושיעה של עזה, תדמיתה כממנת טרור תוחלף בתדמית הומניטרית וישראל תאבד את אחד ממנופי הלחץ היחידים שיש לה עליה. לכן, על ישראל להרחיק את קטאר מניהול עתידי של רצועת עזה.

2 Steinberg, 12-15;

“Qatar and the future of European energy security”, Global Counsel, Ahmed Helal. 8 September 2022 [here]

3 EU imports of energy products continued to drop in Q2 2023. 25 September 2023, [https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230925-1#:~:text=As%20far%20as%20liquefied%20natural,%25%20and%20Nigeria%20\(5.1%25\).](https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230925-1#:~:text=As%20far%20as%20liquefied%20natural,%25%20and%20Nigeria%20(5.1%25).)

א | מדיניותה של קטאר

קטאר היא מדינה קטנה ועשירה במפרץ הפרסי (בדצמבר 2022 עמד התל"ג על 229,007 מיליארד דולר), שמספר תושביה עומד על כ-2.6 מיליון, שרק 11.6% מהם בעלי אזרחות קטארית וכל השאר הם עובדים זרים. היא זכתה בעצמאותה מבריטניה ב-1971⁴ ושכנותיה העיקריות הן ערב הסעודית ואיראן, איתה היא חולקת שדה גז מהגדולים בעולם.⁵

במדינה קיים שלטון אוטוריטרי של משפחת אל-ת'אני, ושליטה הנוכחי הוא האמיר השייח' תמים בן חמד אל-ת'אני שעלה לשלטון ב-2013 לאחר שאביו התפטר, לכאורה בשל בעיות רפואיות.⁶ האיום העיקרי על שלטונה של קטאר מגיע מערב הסעודית שנובע מתביעות סעודיות היסטוריות על אדמת קטאר, ומניסיונות הפיכה במדינה שזכו לתמיכה של סעודיה ומדינות המפרץ האחרות (בחרין ואיחוד האמירויות). הפלישה העיראקית לכוויית ב-1990 שכנעה את האמיר חמד בן חליפה ואת בנו, האמיר הנוכחי, שמדינות ערב אחרות מהוות איום על מדינות המפרץ הקטנות.⁷ ב-2017, סעודיה, ביחד עם האמירויות, בחרין ומצרים, הטילה מצור על קטאר בגין תמיכתה בארגוני טרור. בריאיון ל-CBS News באוקטובר 2016, אמר האמיר תמים שהוא מאמין שסעודיה ובעלות בריתה עדיין מנסות לקדם שינוי משטר בדוחה (בירת קטאר).⁸

כדי לבצר את שלטון משפחת אל-ת'אני, קטאר מקדמת כמה קווי מדיניות: פיתוח תעשיית הגז; הסתמכות על הגנה אמריקאית ובשל כך אירוח בסיס של חיל האוויר האמריקאי; טיפוח "עוצמה רכה" באמצעות השקעה בתקשורת, באקדמיה ובאירועי תרבות; תמיכה בארגונים אסלאמיסטיים ומיצוב המדינה בעמדת מתווכת מדינית.⁹ קטאר ממצבת את עצמה כבעלת מדיניות חוץ עצמאית משכנותיה, במיוחד סעודיה, ולכן נכנסה לחלל שנוצר לאחר שחמאס התרחק מסוריה ואיראן בעקבות מלחמת האזרחים הסורית. באופן דומה, קטאר מילאה תפקיד חשוב במימון משטר האחים המוסלמים במצרים לאחר נפילת משטר מובארכ, ובמימון מורדים אסלאמיסטים שנלחמו נגד משטר קדאפי בלוב.¹⁰

מאז שנות ה-90, קטאר מטפחת את תעשיית הגז שלה כדי להפחית את התלות בסעודיה. המדינה היא בעליו של שדה הגז השלישי בגודלו בעולם אחרי רוסיה ואיראן, אך בניגוד אליהן, תעשיית הגז הקטארית מתבססת על טכנולוגיה עדכנית ועל גישה לשווקים רבים הסגורים בפני השתיים הנתונות לסנקציות מערביות. קטאר מספקת כיום כשליש מהגז הטבעי הנוזלי (LNG) העולמי שחשיבותו גברה על ניסיונות מצד סעודיה, האמירויות, בחרין ומצרים למנוע מחברות בינלאומיות לעשות איתה עסקים בתקופת המצור (2017-2020). קטאר ניצלה את תקופת המצור לפיתוח

4 "Qatar", The World Factbook, updated November 6, 2023, <https://www.cia.gov/the-worldfactbook/countries/qatar/>; "Qatar Gross National Product (GNP)", CEIC, accessed December 12, 2023, <https://www.ceicdata.com/en/indicator/qatar/gross-national-product>; "A Guide to the United States' History of Recognition, Diplomatic, and Consular Relations, by Country, since 1776: Qatar", Office of the Historian, accessed December 12, 2023, <https://history.state.gov/countries/qatar#:~:text=Qatar%20had%20previously%20been%20a.of%20trea%20ties%20with%20Great%20Britain>

5 "Factbox: Qatar, Iran share world's biggest gas field", Reuters (2010), <https://www.reuters.com/article/us-northfield-qatar-idUSTRE66P1VV20100726>.

6 Rod Nordland, "In Surprise, Emir of Qatar Plans to Abdicate, Handing Power to Son", *The New York Times*, 24 June 2013, <https://www.nytimes.com/2013/06/25/world/middleeast/qatar-transfer-of-power.html>; Christopher Dickey, "Qatar's Succession Drama", *The Daily Beast*, 25 June 2013 (updated 11 July 2017), <https://www.thedailybeast.com/qatars-successiondrama>.

7 Qatar's Foreign Policy: Decision-making processes, baselines and strategies. German Institute for International and Security Affairs. Dr. Guido Steinberg, April 2023. p. 9

8 Tamim said: "It's... so obvious. History as well tells us, teaches us they tried to do that before, in 1996 after my father became the emir. So, and they made it also so obvious in the last couple of weeks". Charlie Rose, "Qatar's Emir Stands Defiant in Face of Blockade", CBS News, 29 October 2017, <https://www.cbsnews.com/news/qatars-emir-standsdefiant-in-face-of-blockade/>.

9 Steinberg

10 Written Testimony of Mr. Avi Jorish, American Foreign Policy Council, "Hamas's Benefactors: A Network of Terror" Hearing

עצמאותה, ועזבה את ארגון אופ"ק. המלחמה באוקראינה והסנקציות נגד רוסיה חיזקו את חשיבות הגז הקטארי, שהיצוא שלו לאירופה – בריטניה, פולין וגרמניה בפרט - גדל¹¹ ועומד על כ־10% מייבוא ה־LNG לאיחוד האירופי.¹² ביולי 2023, הצהיר שר האנרגיה הקטארי כי המדינה צפויה לספק כ־40% מהגז הטבעי הנוזלי העולמי עד 2029.¹³

קטאר שמודעת לחשיבותה לכלכלה העולמית לא בוחלת בשימוש באספקת הגז כמנוף לחץ וכבר הוכיחה זאת. לאחרונה, היא חתמה על הסכמי ענק עם צרפת, איטליה והולנד לספק LNG ל־26-27 השנים הקרובות. לאחר הודעת האיחוד האירופי על כך שבכוונתו לחקור פרשת שחיתות של חברי פרלמנט אירופים שקיבלו לכאורה שוחד קטארי, התריעה המדינה שהחקירה עלולה לשבש את אספקת הגז.¹⁴

ב | יחסי החוץ של קטאר

קטאר מזהה את סעודיה כאיום מרכזי על עצמאותה ופועלת מאז שנות ה־90 כדי להשתחרר מהשפעתה. ייסוד רשת אל־ג'זירה היה חלק מתוכניתה לנהל מדיניות עצמאית משכנתה, דבר שהוביל למתחים גלויים בין המדינות. ב־2002, שידרה הרשת ריאיון עם מתנגד משטר סעודי שביקר את הצעות השלום עם ישראל והאשים את המלך בבגידה. בתגובה סגרה סעודיה את שגרירותה בקטאר והחזירה אותה רק ב־2008. ההערכה היא כי הסיבה להתקרבות המחודשת הייתה פרויקט הגרעין האיראני והפחד מפעולת תגמול איראנית במקרה של תקיפה ישראלית או אמריקאית.¹⁵

התמיכה הקטארית במורדים ובמתנגדי משטר באביב הערבי (2011-2013) הביאה למשבר חדש ביחסי קטאר־סעודיה. סעודיה רואה באחים המוסלמים איום קיומי ללגיטימיות הפוליטית והדתית של שלטון בית סעוד, ואף תמכה פוליטית וכספית במשטר א־סיסי שהפיל את שלטונם במצרים.¹⁶ קטאר לעומת זאת, הציעה מקלט לבכירי התנועה המצרית ורשת אל־ג'זירה המשיכה לשדר ביקורת נגד א־סיסי. לדרישת מלך סעודיה, האמיר תמים הסכים לוותר על התמיכה הפוליטית והכספית באחים המוסלמים, הבטחה שלא החזיקה מעמד.¹⁷

היחסים בין המדינות הגיעו לשפל ב־2017, בין היתר, בעקבות הסכם לשחרור חטופים בסוריה. קטאר שילמה כופר לארגון שיעי המזוהה עם איראן כדי לשחרר שבויים קטארים, בהם בני משפחת א־ת'אני. העסקה הייתה חלק מהסכם רחב יותר לשחרור לוחמים שיעים שנשבו בידי ארגון סורי המזוהה עם אל־קאעידה, ופינוי ערים נצורות בסוריה.¹⁸

Steinberg, 12-15; 11

"Qatar and the future of European energy security", Global Counsel, Ahmed Helal. 8 September 2022, [here]

EU imports of energy products continued to drop in Q2 2023. 25 September 2023. [https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230925-1#:~:text=As%20far%20as%20liquefied%20natural,%25\)%20and%20Nigeria%20\(5.1%25\).](https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230925-1#:~:text=As%20far%20as%20liquefied%20natural,%25)%20and%20Nigeria%20(5.1%25).) 12

Salim A. Essaid, "Qatar leans east to achieve 40% global LNG output by 2029", Al-Monitor, 13 July 2023. <https://www.al-monitor.com/originals/2023/07/qatar-leans-east-achieve-40-global-lng-output-2029> 13

https://www.lemonde.fr/en/economy/article/2022/12/22/how-dependent-is-europe-on-qatar-for-its-gas-supplies_6008665_19.html; <https://www.telegraph.co.uk/business/2023/10/24/europe-deepens-dependence-qatar-gas-despite-hamas-links/> 14

Steinberg, 29; 15

Robert F. Worth, "Al Jazeera No Longer Nips at Saudis", *The New York Times*, 4 January 2008, <https://www.nytimes.com/2008/01/04/world/middleeast/04jazeera.html>

"Saudi Arabia vs. the Muslim Brotherhood", Dr. Mordechai Kedar, 4 January 2021. Begin-Sadat Center for Strategic Studies, <https://besacenter.org/saudi-arabia-muslim-brotherhood/> 16

Jim Sciutto and Jeremy Herb, "Exclusive: The Secret Documents That Help Explain the Qatar Crisis", *CNN*, 11 July 2017, <https://edition.cnn.com/2017/07/10/politics/secret-documents-qatar-crisis-gulf-saudi/index.html>. The original text and an English translation can be found here: <https://i2.cdn.turner.com/cnn/2017/images/07/10/translation.of.agreementsupdated.pdf> 17

Erika Solomon, "The \$1bn Hostage Deal That Enraged Qatar's Gulf Rivals", *Financial Times*, 5 June 2017 18

סעודיה האשימה את קטאר בניצול המצב כדי לממן קיצונים שיעים וסונים, וב-5 ביוני 2017, סעודיה, האמירויות, מצרים ובחריין ניתקו קשרים עם קטאר והטילו עליה מצור. ארבע המדינות הערביות הציבו 13 תנאים לחידוש היחסים, ועל קטאר הוטל למלאם בתוך עשרה ימים בלבד. בהם: ניתוק הקשרים עם איראן וגירוש חברי משמרות המהפכה מהאמירות; ניתוק הקשרים עם ארגוני טרור (האחים המוסלמים, דאעש, אל-קאעידה וחיזבאללה); סגירת אל-ג'זירה ורשתות ביקורתיות אחרות; ניתוק הקשרים הצבאיים עם טורקיה; לשים סוף להתערבות ביחסים הפנימיים של סעודיה, האמירויות, מצרים ובחריין, וציות לקווי המדיניות של מדינות המפרץ האחרות.¹⁹ קטאר סירבה בתוקף למה שנתפס בעיניה כמתקפה על עצמאותה.

המשבר הביא להידוק הקשרים בין קטאר לטורקיה ואיראן. איראן סיפקה מזון וגישה לנמליה ולמרחב האווירי שלה. כאות הוקרה, קטאר חידשה במלואם את יחסיה עם איראן, שהורדו בדרגה לאחר הפיגוע נגד שגרירות סעודיה בטהרן ב-2016.²⁰ ב-2018, בעקבות המצור, עלה היקף הייבוא הקטארי מאיראן מכ-100 מיליון דולר בשנה ל-400 מיליון דולר. עם זאת, היקף הסחר בין המדינות עדיין קטן (300-400 מיליון דולר) לעומת הסחר האיראני עם איחוד האמירויות (מיליארד דולר בשנה). בפברואר 2022, ביקר ראיסי, נשיא איראן, בקטאר – הביקור הראשון של נשיא איראני זה 11 שנה - וחתם על 14 הסכמי שיתוף פעולה בין המדינות בתחומי סחר, תקשורת, תיירות ותשתיות.²¹

קטאר חיזקה את קשריה גם עם טורקיה, איתה שיתפה פעולה בלוב ובסוריה ואיתה היא חולקת יחסים קרובים עם האחים המוסלמים. מאז 2014, הציבה טורקיה בסיס צבאי קטן בשטח קטאר ובעקבות המצור, שדרגו המדינות את שיתוף הפעולה הצבאי.²² הנוכחות הצבאית הטורקית מספקת לקטאר הגנה ומאפשרת לה מרחב בטוח לקדם מדיניות עצמאית משאר מדינות המפרץ, וישנם גם דיווחים על שיתופי פעולה צבאיים סמויים בין השתיים, למשל הניסיון לקנות שליטה באי סוקוטרה.²³

מצד טורקיה, שיתוף הפעולה עם קטאר מאפשר לה לקדם את מעמדה כמנהיגת העולם הסוני, שאיפה המביאה אותה לעימות עם סעודיה ומצרים.²⁴

היחסים הדיפלומטיים בין קטאר והמדינות הערביות האחרות חודשו ב-2021, לאחר ועידה בעיר אל-אולה בסעודיה. יורש העצר הסעודי, הנסיך מוחמד בן סלמאן, רצה לשפר את תדמית מדינתו בעיני האמריקאים עם תחילת כהונתו של הנשיא ביידן וליישב סכסוכים במפרץ, דבר שהביא להידוק יחסים בין ריאד לטהרן. ביטול המצור, שלא השיג את ייעודו, מעיד על כוח הישרדותה של קטאר שלא ניתקה את קשריה עם ארגונים אסלאמיסטיים ולא הפסיקה לממנם.²⁵

"List of Demands on Qatar by Saudi Arabia, Other Arab Nations", *Associated Press News*, 23 June 2017, <https://apnews.com/article/bahrain-qatar-iran-saudi-arabia-united-arab-emirates-3a58461737c44ad58047562e48f46e06>. 19

Steinberg, p. 31 20

Anna L. Jacobs, "Qatar and Iran Expand Ties Amid Broader Gulf De-escalation", *The Arab Gulf States Institute in Washington*, 11 March 2022, <https://agsiw.org/qatar-and-iran-expand-ties-amid-broader-gulf-de-escalation/> 21

Egin Yuksel and Hasim Tekines, "Turkey's love-in with Qatar: a marriage of convenience", *Clingendael, Netherlands Institute of International Relations*. January 2021 22

"Israeli Military Advisors Arrive in Socotra Island on UAE Plan", *Islamic World News*, 23 December 2023, <https://english.iiswnews.com/32517/israeli-military-advisors-arrive-in-socotra-island-on-uae-plane> 23

Yuksel and Tekines 24

Samuel Ramani, "The Qatar Blockade is Over, but the Gulf Crisis Lives On", *Foreign Policy*, 27 January 2021, <https://foreignpolicy.com/2021/01/27/qatar-blockade-gcc-divisions-turkey-libya-palestine/> 25

ג | קטאר והאסלאמיזם

למשטר הקטארי קשרים ותיקים עם תנועות האסלאם הפוליטי והאסלאם הקיצוני.²⁶ בשנות ה-50, עקב רדיפת האחים המוסלמים במצרים על ידי משטר נאצר, נתנה קטאר מקלט לפעילים בולטים של התנועה. פעילים אלו סייעו בהקמת משרד החינוך הקטארי ובביסוס האסלאמיזם כאידיאולוגיה מרכזית במדינה בשנות ה-60 וה-80.²⁷ המדינה גם העסיקה אימאמים, דיינים ופקידים סלפים שהוכשרו בסעודיה. באותה התקופה, קטאר קידמה שילוב של התפיסה הדתית האולטרה-שמרנית של הסלפיזם עם הרדיקליות הפוליטית ושאיפות התחייה של האחים המוסלמים.²⁸ המדינה והתנועה טיפחו יחסי גומלין חיוביים, כל עוד התחייה האחרונה שלא להתחרות בשליטת משפחה אל-ת'אני.²⁹

הקשרים הענפים והתמיכה שקטאר מעניקה לארגונים אסלאמיסטיים הם חלק מאסטרטגיית בניית הכוח הרוחני והשפעה שלה.³⁰ בתחילת המאה ה-20, מייסד המדינה, ג'אסם אל-ת'אני תיאר את קטאר כ"כאעבה (אבן הקודש) עבור הנרדפים". ואכן, במהלך השנים, המדינה שימשה מקלט עבור קיצונים פוליטיים ודתיים. בין היתר, קטאר נתנה מקלט והגנה לחאלד שייח' מוחמד, בכיר אל-קאעידה, לאחר הפיגוע במרכז הסחר העולמי בניו יורק ב-1993. כשסוכנים אמריקאים הודיעו לאמיר על כוונתם לעצור את השייח' ב-1996, הוא נעלם בתוך שעות. חמש שנים לאחר מכן הוא התגלה כאחד מאדריכלי מתקפות 11 בספטמבר.³¹

ב-1996, הקימה משפחה אל-ת'אני את רשת אל-ג'זירה כחלק מאסטרטגיית ה"עוצמה הרכה" שלה. מיומה הראשון, נתנה הרשת במה לשייח' יוסוף אל-קרדאווי, לימים מהפוסקים המוסלמים הבכירים בעולם ואיש האחים המוסלמים. תוכניתו השבועית "אלשריעה ואלחיאה" (ההלכה האסלאמית והחיים), משכה כ-60 מיליון צופים מוסלמים מדי שבוע.³² הוא שימש כדמות הרוחנית וההלכתית הבכירה עבור חמאס, פעל רבות לגייס תמיכה וכספים בעולם המוסלמי לארגון, וכונה "שייח' פלסטין" על ידי אנשי חמאס. הגותו של אל-קרדאווי היא אנטישמית מובהקת, ששוללת כל לגיטימציה לקיום מדינת ישראל, מתארת את היהודים כמקור הרוע ומצדיקה רצח אזרחים ישראלים.³³

ב-2011, קטאר התחילה לתמוך ברשת של מורדים ומתנגדי משטר אסלאמיסטים ברחבי העולם המוסלמי. אחד ההסברים לכך הוא שהאחים המוסלמים וארגונים דומים נראו כ"סוס מנצח" בגל המחאות ששטף את המזרח התיכון.³⁴ סיבה נוספת נובעת מההיכרות רבת השנים של קטאר עם השחקנים האלו, ואילו אחרים מצביעים על קרבה אידיאולוגית ואהדה של מקבלי החלטות קטארים.³⁵ נראה שההסבר המלא הוא שילוב של כל הסיבות הללו.

- 26 נגדיר אסלאמיזם כהשקפת עולם לפיו האסלאם הוא אידיאולוגיה פוליטית כוללת שעל פיה יש לעצב את החברה. Understanding Islamism, Policy Exchange. Sir John Jenkins, Dr. Martyn Frampton and Tom Wilson. P. 7, <https://policyexchange.org.uk/wp-content/uploads/Understanding-Islamism.pdf>
- 27 Abdullah Al-Nafisi, "The Islamic situation in Qatar", Islam Today (2007), www.islamtoday.net/bohooth/artshow-19-8828.htm
- 28 Andrew Hammond, "Qatar's leadership transition: like father like son", European Council on Foreign Relations (2014), https://ecfr.eu/publication/qatars_transition_like_father_like_son304/
- 29 David Roberts, "Qatar and the Muslim Brotherhood: Pragmatism or Preference?", Middle East Policy Council, accessed December 10, 2023, <https://mepec.org/journal/qatar-and-muslim-brotherhoodpragmatism-or-preference>.
- 30 Roberts, David B. Reflecting on Qatar's "Islamist" soft power. Brookings Institution, 2019
- 31 "Khalid Sheikh Mohammed: How '9/11 mastermind' slipped through FBI's fingers", BBC News, Gordon Corera and Steve Swann. Sept 6, 2021, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-58393231>
- 32 "הראש של חמאס: היהודים, הציונות ומדינת ישראל בהגות של השייח' יוסוף אלקרדאווי", ד"ר נסיה שמר וד"ר שאול ברטל, פרדס הוצאה לאור, 2021, עמ' 9
- 33 שמר וברטל, עמ' 198
- 34 Weinberg, David Andrew. "Qatar's Muslim Brothers: A Failing Regional Strategy". *Allies, Adversaries, and Enemies: America's Increasingly Complex Alliances* (2014): 65-74
- 35 Gartenstein-Ross, Daveed, and Luke Lischin. "Qatari foreign policy and Islamist violent non-state actors". *Allies, Adversaries & Enemies* (2014): 75

במהלך ההפגנות בכיכר תחריר במצרים ב־2011, קטאר סיפקה שידורים של אל־ג'זירה היישר מקהיר, 24 שעות ביממה, כדי לשלח את ההמון המצרי נגד משטר מובארק. לאחר עליית האחים המוסלמים לשלטון, העבירה קטאר עשרות מיליארדי דולרים לחיזוק ממשלת מוחמד מוריס ו לאחר מכן, עם נפילת שלטונם, שימשה שוב כמקלט לפעילי התנועה.

הקטארים גם סיפקו תמיכה למורדים אסלאמיסטים נגד משטר קדאפי בלוב והעבירו להם כספים ונשק דרך מנהיג לובי גולה שהתגורר בדוחה, עלי אל־סלבי. תמיכה זו הייתה משמעותית במאבק בין האסלאמיסטים לבין מורדים לאומיים שפעלו בתמיכת איחוד האמירויות.³⁶

בסוריה, תמכה קטאר פוליטית, מדינית וכספית במורדים אסלאמיסטים נגד משטר אסד. הקבוצות נעו בין מורדים המשויכים לאחים המוסלמים לבין קבוצות המזוהות עם אל־קאעידה, כגון ג'בהת אל־נוסרה.³⁷ ב־2015, נכתב בדו"ח של מחלקת המדינה האמריקאית:

“... entities and individuals within Qatar continue to serve as a source of financial support for terrorist and violent extremist groups, particularly regional al-Qaeda affiliates such as the Nusra Front”.³⁸

מאז 2018, מנהל מולה עבדול ג'ני ברדר את טאליבן, שהיה ממקימיו, ממשדד בדוחה הפעיל כבר מ־2013. קטאר תיווכה בין ארה"ב לטאליבן לקראת נסיגת הכוחות האמריקאיים מאפגניסטן, וב־2020, חתם ברדר על הסכם שלום עם ארה"ב, שהתייחר לחלוטין לאחר עליית טאליבן לשלטון באפגניסטן ב־2021. קטאר היא שהטיסה את ברדר מדוחה לקנדהאר ימים ספורים לאחר שהארגון תפס את השלטון.³⁹

ב־29 בנובמבר 2023, חשף מכון ממרי מסמך סודי שנשלח משר האוצר הקטארי לאמיר, לפיו המדינה מעבירה 15 מיליון דולר לארגוני טרור אסלאמיסטיים במאלי ובסאהל.⁴⁰ המימון הקטארי לארגוני טרור באפריקה דווח כבר מספר פעמים על ידי עיתונאים צרפתיים. מרק אייכניגר, סוכן מודיעין צרפתי לשעבר ומומחה למימון קטארי, אמר על החשיפה:

“This document is more important than the others in that for the first time we have proof the Emir is directly involved in the financing of terrorism. He personally gave the orders to pay money to people over whom he has no control. This funding destabilized the whole of West Africa to satisfy and provoke an unprecedented wave of migration”.⁴¹

David B. Roberts, "Reflecting on Qatar's 'Islamist' Soft Power", Policy Brief (2019): 3, https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2019/04/FP_20190408_qatar_roberts.pdf 36

Roberts, 4. 37

<https://www.state.gov/documents/organization/258249.pdf> 38

<https://www.dw.com/en/why-qatar-fosters-close-contact-with-the-taliban/a-59030146> 39

The Raven Project Leaks: Qatar Reportedly Paid \$15 Million To Islamist Movements In Northern Mali And The Sahel In 2011, MEMRI, Nov 29, 2023, <https://www.memri.org/reports/raven-project-leaks-15-million-reportedly-paid-islamist-movements-northern-mali-and-sahel> 40

Leaks show Qatar secretly sent \$15 million to Islamist movements in Mali, i24, Benjamin Weinthal, <https://www.i24news.tv/en/news/middle-east/the-gulf/1701623547-qatar-secretly-sent-15-million-to-islamist-movements-in-northern-mali-report> 41

קטאר תומכת בחמאס כספית ומדינית. היא תוארה כ"כספומט של חמאס" על ידי ד"ר ג'ונתן שאנצר, מה- Foundation for the Defense of Democracies, בשימוע שנערך בפני ועדת הקונגרס האמריקאי בנושא מימון חמאס, ב-2014.⁴² מדי חודש מעבירה קטאר כ-30 מיליון דולר לתשלום "משכורות עובדי ציבור" בעזה, כלומר מחבלים בשירות חמאס. התמיכה אינה רק מסיבות פרגמטיות – הדאגה ל"סוגיה הפלסטינית" כבעיה מוסלמית כללית היא אחת מאבני היסוד של אידיאולוגיית האחים המוסלמים.⁴³ ב-2018, שליח קטאר לעזה, מוחמד אל-עמדי, העביר מזוודה ובה 15 מיליון דולר במזומן דרך מעבר ארז.⁴⁴ ב-2021, קטאר התחייבה להעביר חצי מיליארד מיליון דולר כדי לשקם את הרצועה בעקבות הלחימה במבצע שומר החומות. נכון להיום, היא העבירה למעלה מ-2.1 מיליארד דולר לחמאס בעזה.⁴⁵

הקשר בין קטאר לחמאס ארוך שנים והוא התהדק עם הזמן. חאלד משעל, לשעבר היו"ר המדיני של חמאס, התגורר בדוחה בין 1999 ל-2001, ושוב מפרברואר 2012 אז גורש מדמשק. בין 1999 ל-2011 שימשה הבירה הסורית כבסיס לפעילות הפוליטית של ארגון הטרור. במלחמת האזרחים הסורית, ארגונים אסלאמיסטיים סונים, דוגמת האחים המוסלמים וקבוצות ג'יהאדיסטיות, נלחמו נגד משטר אסד הנתמך על ידי איראן.⁴⁶ חמאס, כארגון סוני, תמך בציר הסוני ובשל כך נאלץ לעזוב את דמשק. אסמעיל הנייה, היו"ר המדיני הנוכחי של חמאס, מתגורר בדוחה מאז 2019, ומוסא אבו-מרזוק, בכיר הארגון, ברח לשם עם פרוץ מלחמת חרבות ברזל.⁴⁷

קטאר שיחקה תפקיד חשוב, אם לא משני לסעודיה, בגישור בין חמאס לפת"ח במלחמת האזרחים ב-2006.⁴⁸ היא חיזקה את הקשרים עם חמאס לאחר שהשתלט על רצועת עזה ביוני 2007, וכתגובה לפעילות ישראל בעזה במבצע צוק איתן סגרה את הלשכה המסחרית הישראלית בדוחה.⁴⁹ האמיר חמד ביקר בעזה באוקטובר 2012, אז התחייב להעביר 400 מיליון דולר אמריקאי לשיקום הרצועה. הביקור זכה לביקורת קשה מצד ישראל, שראתה בו צעד שחזק את חמאס והעניק לגיטימציה לשלטונו.⁵⁰ קטאר תפקדה גם כמתווכת בין ישראל לחמאס במספר מקרים: הפסקת האש במבצע צוק איתן (יולי-אוגוסט 2014), במתחים שצפו ב-2020, במבצע שומר החומות (מאי 2021), ובמתח שגאה סביב הר הבית באפריל 2022.⁵¹

"Hamass's Benefactors: A Network of Terror", Join Hearing before the Subcommittee on the ME and NA and Subcommittee on Terrorism, Nonproliferation, and Trade, of the Committee on Foreign Affairs House of Representatives, Sept 9, 2014 42

שמר וברטל 43

Qatar, Iran, Turkey and beyond: Hamas's network of allies, France24, Jean-Luc Mounier, October 15, 2023, <https://www.france24.com/en/middle-east/20231014-qatar-iran-turkey-and-beyond-the-galaxy-of-hamas-supporters> 44

Qatar restores monetary aid to families in besieged Gaza after months-long pause, Doha News, Adnan Said, Sept 24, 2023 <https://dohanews.co/qatar-restores-monetary-aid-to-families-in-besieged-gaza-after-months-long-pause/> 45

Testimony of Mr. Avi Jorish, American Foreign Policy Council, "Hamass's Benefactors: A Network of Terror" Hearing 46

Isabel Vincent and Benjamin Weinthal, "Hamass leaders worth staggering \$11B revel in luxury — while Gaza's people suffer", New York Post, 7 November 2023, <https://nypost.com/2023/11/07/news/hamass-leaders-worth-11bn-live-luxury-lives-in-qatar/> 47

Robert F. Worth, "Qatar, Playing All Sides, Is a Nonstop Mediator", *The New York Times*, 9 July 2008, <https://www.nytimes.com/2008/07/09/world/middleeast/09qatar.html> 48

Andrew England and Tobias Buck, "Two Arab States Suspend Links with Israel", *Financial Times*, 17 January 2009. 49

Jodi Rudoren, "Qatar's Emir Visits Gaza, Pledging \$400 Million to Hamas", *The New York Times*, 23 October 2012, <https://www.nytimes.com/2012/10/24/world/middleeast/pledging-400-million-qatari-emir-makes-historic-visit-to-gazastrip.html> 50

David M. Halbfinger and Adam Rasgon, "Israel and Hamas Agree to Cool Hostilities, for Now", *The New York Times*, 31 August 2020 (updated 24 September 2020), <https://www.nytimes.com/2020/08/31/world/middleeast/hamass-gaza-israel-coronavirus.html>; 51

Patrick Kingsley and Raja Abdulrahim, "Israeli Government Crisis Deepens after Closing of Major Mosque", *The New York Times*, 17 April 2022 (updated 6 May 2022), <https://www.nytimes.com/2022/04/17/world/middleeast/jerusalem-al-aqsamosque.html>

כיום, קטאר ממשיכה לתווך במשא ובמתן בין ישראל לחמאס בניסיון להחזיר את החטופים, בעודה משמשת כפטרון הכספי העיקרי של ארגון הטרור. ב־7 באוקטובר שידרה אל־ג'זירה באופן בלעדי הקלטה של ראש הזרוע הצבאית של חמאס, מוחמד דף, הקורא לפלסטינים ולערביי ישראל להצטרף לחימה ו"לשרוף את האדמה מתחת לרגלי הכובשים הבוזזים – להרוג, לשרוף, להשמיד ולחסום כבישים".⁵² תפקידה כמתווכת מאפשר לה לצבור מוניטין והשפעה כגורם נחוץ, מלבין את תמיכתה בחמאס ומצייר אותה כמדינה מתונה.

באותו יום הוציא משרד החוץ הקטארי הודעה לפיה ישראל היא האשמה הבלעדית במצב בשל "ההפרה המתמשכת של זכויות העם הפלסטיני".⁵³ במלחמה הנוכחית, נוקטת קטאר מדיניות אנטי־ישראלית מובהקת. בישיבת פרלמנט ב־24 באוקטובר תהה השייח' חמד למה המערב מעניק לישראל "צ'ק פתוח" לרצח פלסטינים, וקרא להטיל לחץ בינלאומי כדי לעצור אותה.⁵⁴

ה | אל־ג'זירה - תעמולה בשירות קטאר

משפחת אל־ת'אני ייסדה את אל־ג'זירה ב־1996 כדי לקדם השפעה ו"עוצמה רכה" קטארית. לרשת החדשות תפקיד מכריע בהתססה נגד ממשלות האזור (חוץ מממשלת קטאר כמובן). כאמור, במהלך הפגנות כיכר תחריר במצרים, העבירה הרשת את שידוריה באופן ישיר מקהיר במשך 24 שעות ביממה. כשמדינות ערב, בהובלת ערב הסעודית, הטילו מצור על קטאר ב־2017, אחד התנאים להפסקתו היה סגירת אל־ג'זירה.⁵⁵

רשת התקשורת הקטארית נוקטת קו אנטי־מערבי, אנטי־ישראלי ופרו־אסלאמיסטי, וספגה ביקורת קשה מממשל בוש על השידורים הבלעדיים של הקלטות אל־קאעידה.⁵⁶ אל־ג'זירה התחילה לאמץ קו אוהד לאסלאמיסטים תחת הנהגתו של וודא קנפאר, ראש דסק קאבול, ששימש כסמנכ"ל הרשת ב־2003 וכמנכ"ל ב־2006. בשידוריה בזמן מלחמת לבנון השנייה תמכה הרשת בחיזבאללה, ולאחר מכן שימשה קטאר כמתווכת בין הפלגים הלבנוניים. במהלך מבצע עופרת יצוקה ב־2008 שידרה אל־ג'זירה אהדה רבה לחמאס.⁵⁷

בקיץ 2013, כשהצבא המצרי הפיל את שלטון האחים המוסלמים, הודחה שדרנית אל־ג'זירה באנגלית מכיוון שלא הביעה אהדה מספקת לתנועת האחים. באותה עת, אחמד מנסור, שדרן הרשת בערבית, צוטט כמפיץ תיאוריות קונספירציה שהנשיא המצרי יהודי ומתחזה בשירות מדינת ישראל. פייסל אליקאסים, שדרן נוסף, תהה האם יש להשמיד את עדת העלוואים בסוריה. ב־2014, שדרן אחר צייץ בעד רצח שיעי על ידי מחבלי דאעש.⁵⁸

ב־2020, הורה משרד המשפטים האמריקאי ל־AJ+, חברת בת של אל־ג'זירה שמפיקה סרטונים פוליטיים קצרים, להירשם כסוכן קטארי תחת ה־Foreign Agents Registration Act. במכתב שהוציא המשרד נאמר שקטאר מממנת את הרשת, ממנה את חברי ועד ההנהלה ושמטרת השידורים הייתה להשפיע על דעת הקהל האמריקאי

Hamas Military Commander Mohammed Deif Announces Launch Of Operation Al-Aqsa Deluge, Calls On Palestinians In West Bank, Jerusalem, And Israel Proper To Attacks With Guns, Knives, Vehicles. October 7, 2023, <https://www.memri.org/tv/hamas-military-commander-deif-operation-aqsa-deluge-calls-palestinian-carry-out-attacks> 52

"Qatar Expresses Concern over the Developments in Gaza Strip and Calls for De-escalation", 7 October 2023, <https://www.mofa.gov.qa/en/statements/qatar-expresses-concern-over-the-developments-in-gaza-strip-and-calls-for-de-escalation> 53

"Qatari emir, a Hamas ally, claims Israel's allies granting 'free license to kill'", Times of Israel. 24 October 2023, <https://www.timesofisrael.com/qatari-emir-a-hamas-ally-claims-israels-allies-granting-free-license-to-kill/> 54

Gregg Carlstrom, "What's the Problem With Al Jazeera?" The Atlantic. 24 June 2017, <https://www.theatlantic.com/international/archive/2017/06/al-jazeera-qatar-saudi-arabia-muslim-brotherhood/531471/> 55

"Al-Qaida tapes often come through Al-Jazeera", NBC News. 21 January 2006, <https://www.nbcnews.com/id/wbna10948626> 56

Hammond, p. 3 57

Carlstrom 58

לטובת מדינה זרה.⁵⁹ ביולי 2021, מספר חברי סנאט שלחו מכתב ליועץ המשפטי לממשלה בדרישה לאכוף את חוק הרישום נגד AJ+ ונגד רשת שנייה שאל-ג'זירה הקימה.⁶⁰ בפברואר 2023, דרשו חברי קונגרס לבטל את היתרי הכניסה לקונגרס שניתנו לעיתונאי אל-ג'זירה, וציינו שקטאר ריגלה נגד בכירים אמריקאים שפעלו נגד האמירות. עוד ציינו חברי הקונגרס שב-2017 שכרה אל-ג'זירה עיתונאי מתחזה שיקליט בסתר פעילים יהודים, במטרה להפיץ תיאוריות אנטישמיות על נאמנות כפולה ובגידיה יהודית בארה"ב.⁶¹

מאז מתקפת 7 באוקטובר, גופי הביטחון והמודיעין תומכים בסגירת שידורי אל-ג'זירה מישראל משום שהיא חושפת שטחי כינוס ומיקומים רגישים ובכך פוגעת בפעילות צה"ל.⁶² לאחר הטבח, בנוסף להקלטה של מוחמד דף, שידרה הרשת הצהרה של אסמעיל הנייה בה קרא לכלל הערבים להצטרף ללחימה נגד ישראל.⁶³

1 | אנטישמיות ממסדית

האנטישמיות רווחת בקרב אזרחי קטאר ומקודמת על ידי משפחת אל-ת'אני במערכת החינוך, בממסד הדתי ובתקשורת. ההטרדות והאלימות הרבות שחוו אוהדי ועיתונאי ישראל במונדיאל בקטאר ב-2022 חשפו את עומק שנאת היהודים במדינה.⁶⁴

הליגה נגד השמצה (ADL), בשיתוף פעולה עם מכון ממרי, בחנה את ספרי הלימוד הרשמיים בבתי ספר קטאריים בשנים 2019-2020 ו-2020-2021. הם מצאו שמערכת החינוך הקטארית מלמדת תפיסות אנטישמיות קלאסיות – יהודים כבוגדניים ורוצחי הנביאים, הכחשת ומזעור השואה, תיאוריות קונספירציה ושלילת זכות הקיום של מדינת ישראל.⁶⁵

המערכת הדתית בקטאר מקדמת גם היא שנאת יהודים. בפברואר 2013, הוזמן סעד בן עתיק אל-עתיק, דרשן סעודי, לשאת דרשת יום שישי במסגד הגדול, ובה התפלל שאללה ישמיד את היהודים ואת הנוצרים. הוא חזר על מסר דומה בדרשה נוספת שנשא באוקטובר. מאז, הוזמן שוב להעביר שיעורים בפני כוחות הביטחון הקטאריים, כולל חיל הים ושוטרי הגבול בשדות התעופה.⁶⁶ בפברואר 2015, שנתיים לאחר הדרשה הראשונה, נשא שוב אל-עתיק

Marc Tracy and Lara Jakes, "US Orders Al Jazeera Affiliate to Register as Foreign Agent", *the New York Times*, 30 October 2020, <https://www.nytimes.com/2020/09/15/business/media/aj-al-jazeera-fara.html>; 59

Jerry Dunleavy, "DOJ orders Al Jazeera Plus to register as a foreign agent of Qatar", *Washington Examiner*, 16 September 2020, <https://www.washingtonexaminer.com/news/doj-orders-al-jazeera-plus-to-register-as-a-foreign-agent-of-qatar>; 60
https://www.grassley.senate.gov/imo/media/doc/senators_to_justice_dept_aljazeeraforeignagentregistration.pdf; 61
<https://www.politico.com/f/?id=00000186-149d-d453-a38e-76dff17c0000>; 61

Adam Kredo, "Qatar-Backed Spy Operation on U.S. Jews Puts Al Jazeera in Congressional Crosshairs", *Washington Free Beacon*, 13 February 2018, <https://freebeacon.com/national-security/qatar-backed-spy-operation-u-s-jews-puts-al-jazeera-congressional-crosshairs/>; Armin Rosen, "Pro-Israel Hoaxer Hits DC", *Tablet*, 20 January 2017, <https://www.tabletmag.com/sections/news/articles/pro-israel-hoaxer-kleinfeld>

אבישי גרינצייג ורועי קייס, "המוסד תומך בסגירת אל-ג'זירה: חושף מיקומים של חיילי צה"ל", כאן חדשות, 16 באוקטובר 2023, <https://www.kan.org.il/content/kan-news/defense/570129/>; 62

"Al-Jazeera Airs Hamas Leader Ismail Haniyeh's Statement On Hamas's Invasion Of Southern Israel: 'I Call On Palestinians In The West Bank, Israeli Arabs, And The Entire Nation Abroad To Join The Battle; To The Enemy I Say: Get Out Of Our Land!'", MEMRI, 7 October 2023, <https://www.memri.org/tv/hamas-leader-ismail-haniyeh-statement-jazeera-operation-aqsa-deluge-palestinians-west-bank-israel-abroad-join-battle>; 63

"Israelis shunned at Qatar World Cup: 'You are not welcome'", *Jerusalem Post*, 27 November 2022, <https://www.jpost.com/middle-east/article-723449>; 64

D. A. Weinberg, "Qatari textbooks teach that Jews are treacherous", *Anti-Defamation League*, (5 April 2021), available at: <https://www.adl.org/blog/qatari-textbooks-teach-that-jews-are-treacherous>. 65

O. Adaki, and D. A. Weinberg, "Preaching hate and sectarianism in the Gulf", *Foreign Policy*, (5 May 2015), available at: <https://foreignpolicy.com/2015/05/05/preaching-hate-and-sectarianism-in-the-gulf-saudi-arabia-qatar-uae-saad-bin-ateeq-al-ateeq/>; 66

דרשת שטנה אנטישמית במסגד הגדול.⁶⁷ כפי שכבר נכתב, אל־ג'זירה משדרת תוכנית שבועית עם השיחה יוסוף אל־קרדאווי, שהגותו אנטישמית קיצונית, ובעבר שיבח את היטלר וקיווה שהמוסלמים יזכו לסיים את מלאכתו.⁶⁸

האמירות גם מקיימת מדי שנה יריד ספרים רשמי, בו מככבים ספרים כגון מיין קמפף, הפרוטוקולים של זקני ציון וספרים אנטישמיים חדשים.⁶⁹ גם לאחר טבח 7 באוקטובר, ממשיכים מוסדות רשמיים בקטאר להפיץ משנה אנטישמית רצחנית – בבתי הספר, באוניברסיטאות ובארגונים ממשלתיים.⁷⁰

ב־7102 מימנה קטאר ביקור של נציגים מהקהילה היהודית־אמריקאית במדינה, במסגרתו נפגשו עם האמיר, ואף העסיקה חברת יחסי ציבור אמריקאית על מנת לשפר את תדמיתה בעיני הקהילה.⁷¹ בכך, קיוו הקטארים שהבכירים היהודים ישכנעו את הממשל והציבור בארה"ב לראות בה מדינה מתונה.

ז | המשחק הכפול מול ארה"ב

בשימוע בפני הקונגרס, תוארה קטאר כ־"frenemy" (שילוב של אויב ואוהב, friend+enemy) של ארה"ב.⁷² כמדינה קטנה ועשירה בזכות תעשיית הגז הטבעי, קטאר חשה מאוימת מצד שכנותיה סעודיה ואיראן, וכדי להגן על עצמה, ביקשה במשך השנים להתקרב לארה"ב. גולת הכותרת של מערכת יחסים זו הייתה הקמת בסיס חיל האוויר האמריקאי באל־עודיד.

קטאר החלה להפיק גז משדה הגז "שדה צפון" ב־1991, וכבר אז התחילה להרגיש מתח מול איראן. ב־1992, חתמה על הסכם ביטחון בילטרלי עם ארה"ב, לפיו תינתן גישה צבאית אמריקאית לבסיסים באמירות, המדינה תאכסן ציוד צבאי אמריקאי וארה"ב תאמן את הצבא הקטארי. בין 1992 ל־2021, הבסיס הקטארי אל־סייליה שימש כאחד הבסיסים האמריקאיים החשובים ביותר מחוץ לארה"ב. כשהצבא האמריקאי התבקש להתפנות מסעודיה לפני הפלישה לעיראק, הכוחות עברו לקטאר. באופן קבוע, יש 8,000–11,000 חיילים אמריקאים בקטאר, וממנה יצא חיל האוויר האמריקאי לתקיפות באפגניסטן, עיראק וסוריה.⁷³

יחסי ארה"ב־קטאר ידעו ירידה בתקופת הנשיא טראמפ, שהתקרב לסעודיה וגם הביע תמיכה ראשונית במצור על קטאר. מזכיר ההגנה האמריקאי ג'יימס מאטיס ומזכיר המדינה רקס טילרסון (שכמנכ"ל לשעבר של ExxonMobil פיתח קשרים הדוקים עם הקטארים), שכנעו את הנשיא לשנות את גישתו. בין יוני לדצמבר 2017, חתמו הקטארים על הסכמי רכישה עם ארה"ב עבור 72 מטוסי F15, בשווי 21 מיליארד דולר אמריקאי. ביולי 2017 ביקר טילרסון

Ariel Admoni (2022) Political antisemitism: Qatar's attitude towards Jews and Israel, Asian Journal of Middle Eastern and Islamic Studies, 16:1, p. 66, DOI: 10.1080/25765949.2022.2057077 67

Sheik Yousuf Al-Qaradhawi: Allah Imposed Hitler upon the Jews to Punish Them – "Allah Willing, the Next Time Will Be at the Hand of the Believers", MEMRI, <https://www.memri.org/tv/sheik-yousuf-al-qaradhawi-allah-imposed-hitler-upon-jews-punish-them-allah-willing-next-time-will> 68

B. Cohen, "ADL protests inclusion of viciously antisemitic titles at official Qatar book fair", Algemeiner, (5 December 2018), available at: <https://www.algemeiner.com/2018/12/05/adl-protests-inclusion-of-viciously-antisemitic-titles-atofficial-qatar-book-fair/>; "Jewish group to oppose Qatar UNESCO bid over anti-Semitic lit", The Times of Israel, (13 March 2015), available at: <https://www.timesofisrael.com/jewish-group-to-oppose-qatar-unesco-bid-over-anti-semitic-lit/> 69

Z. Harel, "Antisemitic And Anti-Israel Content In Qatar's Education System: Jews Are Enemies Of Allah; Palestine Stretches From The River To The Sea", MEMRI, 11 December 2023, <https://www.memri.org/reports/antisemitic-and-anti-israel-content-gatars-education-system-jews-are-enemies-allah-palestine> 70

Amir Tibon, "Report: Qatar Signs \$50,000 Contract to Court American Jews", Haaretz, 7 September 2017 [here]; Stephen M. Flatow, "Qatar and the Jews: More than meets the eye", Israel Hayom, 19 October 2021 [here] 71

Written Testimony of Mr. Avi Jorish, American Foreign Policy Council, "Hamás's Benefactors: A Network of Terror" Hearing Steinberg, 15 72

בדוחה ושתי המדינות חתמו על הסכם שיתוף פעולה נגד טרור ומימונו. ארה"ב הרחיבה את השימוש שלה בבסיס אל-עודיד במימון קטארי, ודחתה את הצעת איחוד האמירויות להעביר את כוחותיה לבסיס אל-דאפרה באבו-דאבי.⁷⁴ קטאר גם הציעה לצי האמריקאי להשתמש בנמל הקטארי החדש, במקום הבסיס הימי בבחריין.⁷⁵

מאז כניסתו לבית הלבן, התרחק הנשיא ביידן מסעודיה והאמירויות והתקרב לקטאר. השפעות המלחמה הרוסית באוקראינה על שוק האנרגיה חידדו את חשיבות קטאר עבור ארה"ב. בינואר 2022, הזמין ביידן את האמיר תמים לבין הלבן והכריז על קטאר כ"בעלת ברית חשובה שהיא לא חברת נאט"ו". הוא נימק את ההכרזה בסיוע הקטארי בפינוי כוחות ארה"ב מאפגניסטן לאחר כיבוש המדינה על ידי טאליבן, שימור היציבות בעזה ולחץ מול דאעש.⁷⁶ מעמד זה מעיד על קרבה מיוחדת, גישה לטכנולוגיה צבאית והכשרה אמריקאית. במזרח התיכון זכו כוויית, בחריין, ישראל, ירדן, מצרים, טוניסיה ומרוקו למעמד זה, אך לא כן סעודיה והאמירויות.⁷⁷

ח | השקעה ב"עוצמה רכה"

לאחר עלייתו של השייח חמד בן ח'ליפה אל-ת'אני, אביו של השליט הנוכחי, לשלטון בשנת 1995, שינתה קטאר את מדיניות החוץ שלה ושמה דגש רב על "עוצמה רכה", היכולת להשפיע על מדינות אחרות באמצעים לא כוחניים. יכולת זו מושגת פעמים רבות בעזרת השקעות במדינות אחרות, קידום תדמית חיובית והרחבת הלגיטימיות והאטרקטיביות של המדינה. הדוגמה הבולטת ביותר מהשנים האחרונות היא אירוח גביע העולם בכדורגל בנובמבר 2022, עבורו השקיעה קטאר למעלה מ-200 מיליארד דולר בהכנות. לצד קידום התדמית הקטארית הגלויה (אירוח אירועי תרבות וספורט למשל), קטאר מקדמת את כוחה גם באמצעות השקעות ותרומות מסיביות - שלרוב סמויות מן העין - לאוניברסיטאות עילית, על מנת להשפיע ולעצב את דעת הקהל והמחקר בעולם לטובתה.

בשנת 1995 הממשלה הקטארית, בהובלת השייח חמד בן ח'ליפה אל-ת'אני, הקימה את הקרן הקטארית לחינוך, מדעים והתפתחות חברתית (The Qatar Foundation for Education, Science and Community Development), שפועלת ללא מטרת רווח ממקום מושבה בדוחה, בירת קטאר. בשנת 2006 שינה הארגון את הגדרתו החוקית לארגון פרטי הפועל לתועלת הציבור, אך גם לאחר השינוי נשאר בשליטת הממשל הקטארי. בראשו עומדת עד היום השייח'ה מוזה בנת נאסר, אימו של האמיר תמים ואשתו השנייה של אביו, האמיר חמד. אולם לשינוי ההגדרה החוקית הייתה משמעות רבה שכן הוא אפשר לארגון לפעול כגוף פרטי שאינו נתון לביקורת ולמערכת הכללים שגוף ממשלתי מחויב להן, וכל זאת כשהממשל הקטארי עדיין שולט בו. השייח'ה מוזה, הידועה בהקפדתה על לבוש אופנתי אך צנוע, משמשת כפניה הציבוריים של המדינה (כוח שהיא מנצלת היטב כדי להשחיר את ישראל).⁷⁸

קטאר מעצימה במשך שנים את כוחה הרך באמצעות השפעה על התרבות.⁷⁹ כך לדוגמה, רכשה חלק מנמל

See, e.g., the following article by the UAE Ambassador to the US: Yousef Al Otaiba, "Qatar Cannot Have It Both Ways", Wall Street Journal, 12 June 2017, <https://www.wsj.com/articles/qatar-cannot-have-it-both-ways-1497307260>. See also Simon Henderson, "White House Meeting with Emir of Qatar Holds Potential for Deal, or Two", The Hill, 8 April 2018, <https://thehill.com/opinion/international/382025-white-house-meeting-with-emir-of-qatar-holds-potential-for-deal>

Steinberg, 17 75

Alex Gangitano, "Biden says he will designate Qatar as major non-NATO ally", the Hill, 31 January 2022, <https://thehill.com/regulation/international/592128-biden-says-he-will-designate-qatar-as-major-non-nato-ally/> 76

Steinberg 17; Michael D. Shear, "Biden Designates Qatar as a Major Non-NATO Ally", *The New York Times*, 31 January 2022, <https://www.nytimes.com/2022/01/31/us/politics/biden-qatar-nato.html> 77

Lahav Harkov, "Sheika Moza: Qatar's glamorous – but viciously anti-Israel – face", *Jewish Insider*, 1 December 2023, <https://jewishinsider.com/2023/12/sheikha-moza-bint-nasser-qatar-gaza-israel-doha/> 78

Ganji, Sarath. "THE AUTHORITARIAN'S GUIDE TO FOOTBALL: THE REACH AND REPERCUSSIONS OF QATAR'S SPORTS EMPIRE", *Journal of International Affairs* 74, no. 2 (2022): 37–64, <https://www.jstor.org/stable/27169802> 79

התעופה הית'רו בלונדון, את קבוצת הכדורגל פריז סן־ז'רמן והחזיקה בלונדון תיק נכסים גדול יותר משל המלכה אליזבת.⁸⁰ בשנת 2019, לרגל חנוכת מוזיאון חדש בדוחה, אירחה קטאר מאות מפורסמים ואנשים מעולם האופנה.⁸¹ המוזיאון לאמנות אסלאמית שנחנך במדינה ב־2008 הוא מהמוזיאונים הגדולים בעולם המציגים אמנות וחפצים אסלאמיים.⁸² זאת, כחלק מאסטרטגיית רכישת יצירות האמנות וההשקעה במוזיאונים שלה. ההערכה היא כי בשנת 2019 היה לשייח'ה אל מאיסה חמאד בן ח'ליפה אל־ת'אני, אחות האמיר של קטאר, תקציב של מיליארד דולר לרכש יצירות אמנות.⁸³ בתחום האופנה, למאהיילה השקעות (Mayhoola for Investments), חברה שבבעלותה כמה מותגי אופנה בינלאומיים כמו ולנטינו ובלאמיין, יש קשרים עם אימו של האמיר.

במשך 15 שנה חיזקה צרפת את קשריה עם קטאר, בהן נשפכו מיליארדי דולרים קטאריים על נכסים צרפתיים. כיום יש לקטארים אחוזי החזקה משמעותיים בכל אחת מהחברות הצרפתיות, וברשותם נשק צרפתי רב.

ברקע, בצללים, מתנהלים קשרים כספיים ענפים אחרים. לאחרונה, נחשפו קשרים כספיים אפלים בין קטאר לבכירים אירופאים בפרשת "Qatar Leaks", שמטלטלת את צרפת מאז שנת 2012. מספר אישים צרפתיים בולטים, וכן פוליטיקאים, קיבלו מיליוני אירו להקמת לובי למען קטאר, ומשרד ההגנה הצרפתי קיבל 300 מיליון אירו כדי לכסות את עלות ההשתתפות הצרפתית במערכה בלוב ב־2011. אשתו לשעבר של ניקולה סרקוזי, הפילוסוף המפורסם ברנאר־אנרי לוי, ואף מזכיר המדינה הצרפתי – כולם, על פי דיווחים, קיבלו כספים ממקור קטארי. בכתבה שפרסם ה־Blast הצרפתי⁸⁴ נטען כי לז'אן־מארי לה ג'יין (Jean-Marie Le Guen) מזכיר המדינה הצרפתי בין השנים 2014 ל־2017, קשרים הדוקים עם אמיר קטאר וכי גם הוא קיבל כספים ממקור קטארי. הדיווחים עדיין בשלבי בירור. המשטרה הבלגית מנהלת חקירה ענקית נגד חברי הפרלמנט האירופי בגין פעילות שתדלנות פרו־קטארית לכאורה תמורת שוחד. לפי מסמכים שנחשפו, חברי פרלמנט אירופיים קיבלו כסף מקטאר בתמורה לקידום הסכם פטור מוויזה והשתקה של ביקורת פרלמנטרית על מצב זכויות האדם במדינה.⁸⁵

מובן לאור הדברים לעיל כי קשה לאמוד על פי מידע פומבי את היקף ההשפעה הסמויה של קטאר.

ט | כסף קטארי באקדמיה האמריקאית

לפי מחקר שפורסם לאחרונה על ידי ISGAP (Institute for the Study of Global Antisemitism and Policy), קטאר תורמת יותר כסף לאוניברסיטאות אמריקאיות מכל מדינה אחרת.⁸⁶ התרומות מתמקדות במספר אוניברסיטאות יוקרתיות, ובמיוחד בפקולטות ללימודי מזרח תיכון. דבר זה מצביע על רצון מצד שליטי קטאר להקנות השפעה ולא על נדיבות לב.

שיתופי הפעולה בין הקרן הקטארית לאקדמיה האמריקאית הובילו להקמת "עיר החינוך" בדוחה, שמשתרעת על פני 41 קילומטר רבועים ומארחת סניפים בינלאומיים (overseas branches) של אוניברסיטאות אמריקאיות מובילות.

Elizabeth Paton, "Why Soft Power is in Style in Qatar", the New York Times, 4 April 2019, <https://www.nytimes.com/2019/04/04/fashion/qatar-luxury-fashion-national-museum-blockade.html> 80

שם 81

"In Qatarm Arab modern art gets its first museum", the Independent, 20 February 2011, <https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/art/in-qatar-arab-modern-art-gets-its-first-museum-2220228.html> 82

Carol Vogel, "Sheika al-Mayassa Hamad bin Khalida al-Thani of Qatar Museums", the New York Times, 26 December 2013, <https://www.nytimes.com/2013/12/29/arts/design/sheikha-al-mayassa-hamad-bin-khalifa-al-thani-of-qatar-museums.html> 83

"Qatar Connection : Jean-Marie Le Guen, un secrétaire d'État au service de l'Émir", Blast, [\[here\]](#) 84

Elisa Braun, Gian Volpicelli and Eddy Wax, "The Qatargate Files: Hundreds of leaked documents reveal scale of EU corruption scandal", Politico, 4 December 2023, [\[here\]](#) 85

"Networks of Hate: Qatar Paymasters, Soft Power and the Manipulation of Democracy", ISGAP, 2023, P. 23 86

בהן ניתן למנות בין היתר את ג'ורג'טאון, נורת'ווסטרן, טקסס M&A, אוניברסיטת לונדון, אוניברסיטת קרנגי מלון, הפקולטה לרפואה של קורנל, אוניברסיטת וירג'יניה ואוניברסיטת HEC של פריז.⁸⁷ לפי המחקר של ISGAP, קטאר מסרבת לחשוף את ממדי התרומות, ואפילו את כל פרטי ההסכמים. כמוכן הצביע המכון על תנאים בעייתיים בהסכמים שכן פורסמו, לפיהם יש לקטאר רמת השפעה גבוהה על תוכן הלימודים, מטרות המחקר והחופש האקדמי.⁸⁸

אל הקושי האמור בהבנת היקף ההשפעה הקטארית על האקדמיה, יש להוסיף את מיעוט אכיפת החוקים הנוגעים למימון זר של אוניברסיטאות ומכוני מחקר בארה"ב. סעיף 117 לחוק ההשכלה הגבוהה האמריקאי דורש שאוניברסיטאות ידווחו פעמיים בשנה על היקף המתנות והחוזים הזרים שלהן, שחוצים את רף ה־250 אלף דולר.⁸⁹ למרות שדרישה חוקית זו קיימת מאז 1986, הממשל האמריקאי לא אכף את חובת הדיווח ורק 300 אוניברסיטאות מתוך 6,000 דיווחו באופן עצמי על מימון זר, דיווח שהיה חלקי לעיתים.⁹⁰ בבחינת הנושא על ידי ועדה של הסנאט האמריקאי בשנת 2019, תואר המימון הזר לאוניברסיטאות כ"חור שחור".⁹¹ מצב הדיווחים השתפר מעט לאחר פרסום דו"ח של מחלקת החינוך האמריקאית שעסק בנושא ב־2020, אך עדיין אינם מספקים תמונה מלאה.⁹² ההערכה הרווחת היא שמיליוני דולרים הועברו לאוניברסיטאות על ידי קטאר, ללא הגילוי הדרוש בחוק.⁹³

קושי נוסף בזיהוי כסף קטארי הוא מתן כספים לחוקרים בדמות מענקי מחקר ומשכורות, שמועברים לאוניברסיטאות בארה"ב בגין שיתוף פעולה שלהן עם אוניברסיטאות אחרות. כלומר, קטאר יכולה להעביר כסף לאוניברסיטה אחת בגין מחקר שישרת אותה, שייתכן שידווח אך גם ייתכן שלא. לאחר מכן, אותה אוניברסיטה תשתף פעולה עם חוקרים מאוניברסיטה אחרת שיקבלו גם הם חלק מהמימון הקטארי, אך מכיוון שמדובר בכסף שהגיע מאוניברסיטה אמריקאית הם לא ידווחו עליו ככסף זר. מכון ISGAP דיווח על מספר מקרים כאלה שהתרחשו באוניברסיטת ייל.⁹⁴

קטאר גם מקיימת שיתופי פעולה מחקריים עם אוניברסיטאות אמריקאיות בצורה גלויה דרך הקרן הקטארית הלאומית למחקר, בה היא משתמשת כדי לעודד פרויקטים ומחקרים שייטיבו עימה.⁹⁵ אל כלל הקשיים האמורים יש להוסיף טכניקות המזכירות הלבנת הון. כך למשל העבירה קטאר כספים לאוניברסיטאות אמריקאיות דרך חברת האנרגיה הספרדית Iberdrola והסניף האמריקאי שלה Avangrid. לדוגמה, במקרה אחד העבירה Iberdrola כספים קטאריים לתמיכה באוניברסיטת ייל, עבור מחקר שיעסוק באנרגיה ירוקה וייערך בשיתוף פעולה עם Avangrid.⁹⁶

מהאמור לעיל עולה שהקטארים משקיעים מאמצים רבים על מנת להסוות את השקעותיהם באקדמיה האמריקאית. לא רק שאיננו מודעים לכלל הכסף שעובר בפועל מקטאר לצורכי מחקר, אלא ששיטת השקעה זו מבטיחה היקף השפעה רב. באמצעות השקעת רוב מאמציה באוניברסיטאות העילית בארה"ב, ממקסמת קטאר את ההשפעה שלה על המחקר האקדמי בכללותו.⁹⁷

87 כאן בעמ' 1147-1148, ראו גם: Susan Svrluga, "U.S. universities in Qatar wary of diplomatic upheaval isolating the country", the Washington Post, 12 July 2017, [here]

88 Networks of Hate, p. 27

89 Sec. 117 Higher Education Act of 1965, available here

90 Institutional Compliance with Section 117 of the Higher Education Act of 1965 U.S. Department of Education בעמ' 7 (להלן: דוח מחלקת החינוך האמריקאי ביחס לאכיפת סעיף 117)

91 CHINA'S IMPACT ON THE U.S. EDUCATION SYSTEM, page 70

92 דו"ח מחלקת החינוך האמריקאית ביחס לאכיפת סעיף 117, לעיל ה"ש 4

93 Volume II - "Examining Undocumented Foreign Funding of American Universities: Implications for Education and Rising Antisemitism" by Charles Asher Small and Michael Bass, available here

94 ISGAP, "The ongoing failure to report: Yale university, Qatar and undisclosed foreign funding" (2023), [here]

95 קשרים של שנאה, לעיל ה"ש 2, בעמ' 31-33

96 קשרים של שנאה, לעיל ה"ש 2, בעמ' 29-31

97 שם, בעמ' 23

י | סיכום

הארגון Lawfare אסף דוגמאות רבות לתוצאות האנטישמיות והאנטי־ישראליות של הכסף הקטארי שעובר דרך ה־Qatar Foundation וה־Qatar Foundation International. ביוני 2019, למשל, הקימה אוניברסיטת דיוק תוכנית הכשרה למורי תיכון ללימודי המזרח התיכון. המשתתפים נבחרו על ידי ה־Qatar Foundation International, הסילבוס הוטה באופן קיצוני נגד ההיסטוריה הלא־מוסלמית של האזור וחלק מ"מומחי" התוכנית השתתפו בכנס אנטישמי שנחקר על ידי מחלקת המדינה הפדרלית. האוניברסיטה עצמה, הנהנית מתרומות קטאריות, חתמה בדצמבר 2019 על הסכם פשרה עם מחלקת החינוך כדי לסגור תלונה נגדה בגין הטרדה ואפליה אנטישמית. באופן דומה, גם אוניברסיטת צפון־קרוליינה הקימה תוכנית אקדמית ללימודי המזרח התיכון, שזכתה למכתב ביקורתי ממחלקת החינוך על חד־צדדיותה והתעלמותה ממינועטים לא־מוסלמים באזור. שתי האוניברסיטאות ושתי התוכניות זכו למימון קטארי. הדו"ח של Lawfare גם מציין הסכם שיתוף פעולה שנחתם בין סניף אוניברסיטת נורת'ווסטרן בקטאר לבין אל־ג'זירה, ואת עיונותם הפומבית לישראל של האקדמאים שקיבלו מלגות בעקבות שיתוף הפעולה.⁹⁸ דו"ח נוסף של ISGAP מראה שהשקעה קטארית במוסד אקדמי מנבאת התחייבות נמוכה לחופש ביטוי וריבוי אירועים אנטישמיים. בין 2015-2020, מוסדות שקיבלו כסף קטארי חוו כ־300% יותר אירועים אנטישמיים ממוסדות אחרים.⁹⁹

מאז שנות ה־90, קטאר פועלת במרץ לחפות על הפגיעות הבסיסית שלה והפכה את עצמה למדינת מפתח בהפקת וייצוא גז נוזלי, שחשיבותו עלתה בעקבות המלחמה הרוסית באוקראינה. היא הפכה לפטרון של רשת ענפה של ארגונים אסלאמיסטיים בעולם המוסלמי, וסירבה לנתק את הקשרים עימם חרף איומים מצד סעודיה ומדינות ערביות אחרות. קשרים אלו מונפו כדי למלא תפקיד דיפלומטי חשוב, כמו תיווך בין ארה"ב לטאליבן ובין ישראל לחמאס. בד בבד, קטאר הפכה לבעלת ברית חשובה של ארה"ב, והגישה הצבאית שהיא מעניקה לאמריקאים במפרץ הפרסי מגינה עליה מפני ההשלכות של הענקת מקלט מדיני ומימון לארגוני טרור. את רשת אל־ג'זירה שכללה קטאר לכדי כלי עוצמתי לצורכי תעמולה ושללוב ההמון הערבי נגד המשטרים הערביים, ארה"ב וישראל. לאחר האביב הערבי זיהו מדינות ערביות אחרות את הכוח הזה ודרשו מקטאר לסגור את הערוץ.

מדינות ערב, בהובלת סעודיה, לא הצליחו להכניע את קטאר בתקופת המצור (2017-2021). על ישראל, שאין ברשותה את אותם מנופי לחץ, להיזהר מהענקת תפקיד לקטאר בשיקום רצועת עזה. השפעה קטארית בעזה עלולה לקדם את חמאס, גם אם תחת שם אחר. הקטארים לא רוצים לשמש ככספומט עבור ישראל, הם רוצים שהכסף שלהם ישפיע, והאינטרסים שלהם מנוגדים לאלו הישראליים. לרשות ישראל עומדים מעט מאוד כלים כדי לכפות את האינטרסים שלה על קטאר.

למען האמת, אחד ממנופי הלחץ היחידים שיש לישראל הוא השחרת התדמית המתקדמת אותה קטאר מטפחת. אירועי 7 באוקטובר הצליחו לצייר את קטאר במידת מה כמדינה תומכת ומסייעת לטרור. אם קטאר תהפוך למושיעה של עזה, תדמית זו תוחלף בתדמית הומניטרית והיא תוכל להמשיך לממן טרור וקיצוניות מבלי לדאוג מיחסי ציבור שליליים ומהשלכות דיפלומטיות.

מול התגרויות של חמאס 2.0 תחת חסות קטארית, ישראל עלולה למצוא את עצמה בתוך סד שמגביל את מרחב התמרון המדיני והצבאי שלה.

⁹⁸ "Memorandum Addressing Application of the Foreign Agents Registration Act to Agents and Instrumentalities of the State of Qatar", the Lawfare Project, 27 January 2020, https://freebeacon.com/wp-content/uploads/2020/05/FARA_Memo_with_Exhibits_R-1.pdf

⁹⁹ "The Corruption of the American Mind: How Concealed Foreign Funding of Higher Education in the United States Predicts the Erosion of Democratic Values and Antisemitic Sentiment on Campus", ISGAP (2023), [\[here\]](#)

לאור זאת צריך לשרטט כיצד תיראה המציאות הריאל-פוליטית של דומיננטיות קטארית ברצועת עזה:

א. התוצאה של טבח אוקטובר תהיה הישג אסטרטגי לחמאס, וביום שאחרי הוא יזכה להתעצמות בדמות חסות מדינתית.

ב. ישראל עלולה למצוא עצמה מול עוצמה מדינתית בכל חיכוך, בלתי נמנע, ברצועת עזה. ניתן לראות מצב זה בזעיר אנפין ביחסי ירדן והר הבית. דומיננטיות פורמלית של מדינה כה עוצמתית בשטח טריטוריאלי מובחן תוביל לאתגרים משמעותיים מאוד ולצמצום מרחב הפעולה של ישראל. במילים פשוטות, בטרם כל פעולה צבאית או הפעלת לחץ כלכלי על הרצועה, יהיה על ישראל לשקול ולאמוד כיצד תגיב קטאר, על עוצמתה וזרועותיה, וכן כיצד יגיבו יתר המדינות לאור חששן מתרעומת קטארית.

ג. כל חיכוך עם רצועת עזה יוביל ללחצים בינלאומיים לאור חשיבותה של קטאר בשוק האנרגיה, שמספקת כשליש מהגז הטבעי הנוזלי (LNG) העולמי. חשיבות הגז הקטארי גברה על ניסיונות מצד סעודיה, האמירויות, בחריין ומצרים למנוע מחברות בינלאומיות לעשות עסקים עם קטאר בתקופת המצור (2017-2020). קטאר ניצלה את המצור לפתח את עצמאותה, ועזבה את ארגון אופ"ק. המלחמה באוקראינה והסנקציות נגד רוסיה חיזקו את חשיבות הגז הקטארי, שהיקף הייצוא שלו לאירופה – בריטניה, פולין וגרמניה בפרט – גדל¹⁰⁰ לכ-10% מייבוא ה-LNG לאיחוד האירופי.¹⁰¹ קטאר כבר הראתה כיצד היא משתמשת בגז כמנוף לחץ – לאחר שהאיחוד האירופי החל לחקור חשד למתן שוחד קטארי לחברי פרלמנט אירופאים, קטאר התריעה שהחקירה עלולה לשבש את אספקת הגז. החשיבות שבהצבת כוחות אמריקאיים על אדמת קטאר עלולה להוביל ללחצים על ישראל להימנע מכל חיכוך עימה, הימנעות שעלולה לקרות באופן וולונטרי בזמן פעילות צבאית אמריקאית במזרח התיכון. ארה"ב רואה בקטאר מתווכת חשובה בינה לבין ארגונים קיצונים כמו טאליבן, חמאס ואיראן. בעימות גלוי בין ישראל לקטאר, ארה"ב עלולה ללחוץ על ישראל ולצמצם את מרחב הפעולה שלה.

ד. דומיננטיות קטארית ברצועת עזה עלולה להעצים את המעורבות הטורקית באזור, לאור הברית האידיאולוגית והאסטרטגית בין המדינות.

ה. גורמים שונים ברצועה יזכו לחסינות דה־פקטו מפני תקיפות או מעצרים מצד ישראל בהיותם נציגים קטאריים.

לא רק שדומיננטיות קטארית ברצועת עזה לא תתרום אסטרטגית למדינת ישראל אלא שהיא תאפשר התעצמות אסטרטגית של חמאס והעזתים. הזמנה ישראלית להצבת חסות של מדינת אויב על גבולה הדרום-מערבי תהיה בכייה לדורות.

Steinberg, 12-15; "Qatar and the future of European energy security", Global Counsel, Ahmed Helal. 8 September 2022, [here] 100

EU imports of energy products continued to drop in Q2 2023. 25 September 2023, [https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230925-1#:~:text=As%20far%20as%20liquefied%20natural,%25\)%20and%20Nigeria%20\(5.1%25\)](https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230925-1#:~:text=As%20far%20as%20liquefied%20natural,%25)%20and%20Nigeria%20(5.1%25)) 101